

Röddingenytt

Röddinges upproriska förflutna

Vitabäckskällan

Lär känna Vitabäckskällan, ett par kilometer från Röddinge, som kanske under årtusenden använts som hälsokälla och bykplats och var samlingsplats för bondeupproret mot ärkebiskop Absalon 1182.

2018 övergick vintern i sommar 1 maj. Sommaren blev lång, varm och mycket nederbördsfattig. För våra grannar som är jordbrukare och djurägare har året inneburit stora påfrestningar, ekonomiskt och med oro för att betet inte skulle räcka för djuren. Nu upplever vi en underbar höst med så mycket nederbörd att betesmarkerna hämtat sig, och bönderna har kunnat få en sen höstkörd. Ljumma dagar med blå himmel och sprakande höstfärger i trädgårdar och skog. Fruktskörden har varit rekordstor. Ett av våra äldsta äppelträd klövs på mitten av tyngden från alla (rekordstora) äpplen. Nu, i mitten av oktober har vi brittsommar, eller indiansommar som man säger i Amerika. 13 oktober var det 23 grader varmt hela eftermiddagen, och många nätter har temperaturen inte sjunkit under tio grader.

För några dagar sedan tog jag en morgonpromenad till *Vitabäckskällan*, ett par kilometer väster om Röddinge och strax intill vår grannby Eriksdal. Vitabäcken fylls på från ett av många källsprång på ett litet område av Fyledalens norra sluttning. Det ingår i naturreservatet *Vitabäckshällorna*, och en del av området har beträdnadsförbud under halva året, eftersom det här finns häckande kungsörn. En riktig raritet i naturreservatet är den rödlistade nyckelpigespindeln. Vitabäckshällorna är den enda fyndplatsen i Sverige.

Vitabäckskällan har under århundraden, kanske årtusenden, använts som hälsokälla och bykplats. Ett närliggande exempel var byggmästarhustrun Anna Jeppsson i Eriksdal som krävde att hennes finporslin endast fick diskas i vatten hämtat från Vitabäckskällan. Detta var under 1900-talets första hälft. Att Anna Jeppson var en bestämd kvinna med priciper visade sig också då hon 1920 var med och bildade Röddinge-Eriksdals kyrkliga syförening. Som kassör i föreningen bestämde hon att vid sammanträdena som hölls

hemma hos någon av medlemmarna det inte fick serveras mer än tre sorters kakor. Överskreds antalet fick värdinnan betala 25 öre per sort och "- den medlem som uteblir från ett möte erlägger till föreningens kassa 25 öre för varje gång".

Mest känd är Vitabäckskällan som samlingsplats för bondeupproret mot ärkebiskop Absalon år 1182. *Absalon Hvide* anses vara den mest betydelsefulla gestalten i Danmarks medeltidshistoria. Han var fosterbror till kung Valdemar den store, sedan 1158 biskop i Roskilde och 1178 utnämnd till att parallellt även vara ärkebiskop i Lund. Då domkyrkobygget i Lund under mitten av 1100-talet gick mot sitt fullbordande blev de italienska och tyska stenhuggarna friställda för nya projekt. Och det var nu som det stora antalet medeltidskyrkor byggdes i Skåne, bland dem vår i Röddinge. Landsbygdsbefolkningen tvingades bidra med material och arbetsinsatser. Och - när Absalon tillträtt i Lund yrkade han, förutom på att prästerna skulle leva i celibat, på ett ärkebiskopstionde utöver det tionde som gick till kyrkan och de vanliga prästerna. Detta blev för mycket för de skånska bönderna, och i trakten kring Röddinge kallade man till ting vid Vitabäcks källa. Absalon hade låtit bygga sig en borg på en ö i Sövdesjön, en knapp mil västerut, och de uppretade bönderna begav sig nu dit till häst och till fots. En dansk spejare hade snappat upp faran och kunde varsko Absalon som snabbt tog till flykten. Borgen anfölls och plundrades och upprorsmännen kände att rättvisan hade segrat. Absalon hämnades emellertid genom att lägga ett s.k. Interdikt över hela Skåne, vilket innebar att kyrkan inte fick utdela sakramenten och ingen skåning fick begravas i vigd jord. Dessutom lyckades han med kungens och danska truppers hjälp besegra de skånska upprorsmännen vid Dösjebro 1181 och Lomma 1182. Flera tusen man från de skånska bondehärerna lär ha dödats.

500 år senare är det åter dags för skånskt gerillakrig. Vid freden i Roskilde 1648 förlorade Danmark Skåne till Sverige och en hårdhänt försvenskning inleddes. Danskarna hade svårt att förlika sig med amputationen av det rika Öst-Danmark, och då Sverige år 1675 ingrep i det fransk-nederländska kriget på den franska sidan, tog Danmark och Norge ställning för Nederländerna och således även mot Sverige. Året därpå angrep Danmark Sverige och lyckades besätta hela Skåne förutom Malmö. Skånska bönder och soldater värvades av danskarna till friskytteförband, av svenskarna nedlåtande kallade *snapphanar*. Snapphanarna ställde till med stora bekymmer för de svenska trupperna, och vid ett tillfälle lyckades de stjäla hela den svenska krigskassan. Den kanske mest kände snapphanen var *Lille Mads* från Röddinge. Han var löjtnant och ledde ett friskyttekompani om 600 man. I december 1676 anföll hans kompani svenska trupper mitt på Finjasjöns is, och året därpå deltog han i plundring av Ystad. Lille Mads stod på svenskarnas "dödslista", och så småningom lyckades svensk trupp gripa honom vid Sövde, alltså den ort där ärkebiskop Absalon fått sin borg stormad 495 år tidigare. Lille Mads straff blev avrättning genom pålning. I Hässleholms hembygdspark står statyn *Snapphanen* av den skånske bildhuggaren Axel Ebbe, och den anses föreställa Lille Mads.

Lille Mads

I dag har vi röddingebor goda förhållanden med våra grannar både västerut och norrut.

Från oss alla i Röddinge önskas en riktigt GOD JUL.

Bengt Göran Hansson